

บทบาทของครอบครัวในสังคมเมืองต่อการ ปรับตัวของคนพิการทางการเคลื่อนไหว The Three Stages of Accepting to be Mobility Disabled*

ปิยะพิมพ์ กิติสุธาธรรม**

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการยอมรับความพิการของ
คนพิการทางการเคลื่อนไหว โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิจัย
เชิงเอกสาร การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ในการเก็บ
รวบรวมข้อมูลจากกรณีศึกษาทั้งหมด 20 ราย โดยแบ่งออกเป็นคนพิการทาง
การเคลื่อนไหวจำนวน 10 ราย และสมาชิกในครอบครัวของคนพิการทาง
การเคลื่อนไหวจำนวน 10 ราย

ผลการวิจัยพบว่า ขั้นตอนของการยอมรับความพิการของคนพิการทาง
การเคลื่อนไหว แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ 1) ระยะการรับรู้ เกิดขึ้นเมื่อพิการ
รับรู้ความจริงว่าตนเองต้องสูญเสียความสามารถทางการเคลื่อนไหวไปตลอด

* บทความเป็นส่วนหนึ่งจากวิทยานิพนธ์สังคมวิทยา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เรื่อง "การยอมรับและการ
ปรับตัวของคนพิการทางการเคลื่อนไหวที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของครอบครัว" คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.จุลณี เทียนไทย เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์หลัก

** นิสิตหลักสูตรสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชีวิต 2) ระยะเวลาเรียนรู้ เป็นระยะที่คนพิการเริ่มยอมรับกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น คนพิการจะเรียนรู้ในการปรับตัว และเรียนรู้บทบาทใหม่ในชีวิตของตนเอง และ 3) ระยะเวลายอมรับ เป็นระยะของการปรับตัวและปรับจิตใจให้ยอมรับกับสภาพของการเป็นคนพิการทางการเคลื่อนไหว เพื่อให้คนพิการสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นปกติ

Abstract

The research objective of this study was to explore stages mobility disabled people have to go through before accepting their disability. It highlighted how they adjust themselves physically, mentally, and socially after they have become disabled and how their family played a role in this process. Qualitative research methodology, namely, documentary research, observation, and in-depth interviews, were employed and utilized in twenty case studies (from 10 disabled informants and 10 family members).

The research result showed that these mobility disabled people went through three acceptance stages. First, the perception stage - that is, when a person acknowledges that he/she is being disabled for the rest of his/her lives. Second, the learning stage - that is, when a person learns to adjust to his/her new disability body. Third, the acceptance stage - that is, when a person accepts that he/she needs to interact with others and is able to live happily in the society.

บทนำ

จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและสังคมรอบกาย บุคคลมีผลกระตุ้นให้บุคคลต้องแสวงหาหนทางในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของตนเองและสังคม ซึ่งในการตอบสนองต่อ

ความต้องการนั้น บางครั้งมีปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้บุคคลไม่สมความปรารถนา ก่อให้เกิดความผิดหวัง สับสน และมีความเครียด ซึ่งจะมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยของความสำคัญและความรุนแรงของปัญหาที่เข้ามากระทบระยะเวลาที่เกิดปัญหา รวมถึงสภาพทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ตลอดจนความสามารถในการปรับตัวของบุคคล ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ความสามารถในการปรับตัวของบุคคลมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบัน หากบุคคลใดไม่สามารถปรับตัวต่อสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นได้ย่อมก่อให้เกิดความทุกข์ เป็นเหตุให้เกิดความเจ็บป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจ และหากปัญหาดังกล่าวนี้ดำเนินต่อไปโดยมิได้รับการแก้ไขก็จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต ในขณะเดียวกัน ถ้าบุคคลสามารถปรับตัวได้ก็ย่อมจะทำให้ชีวิตมีความสุข สามารถยอมรับกับสภาพการเปลี่ยนแปลงได้ดี มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น มีความเชื่อมั่นในตนเอง และสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ตามลำดับ

โดยการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงนั้นเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญสำหรับมนุษย์ทุกคน โดยเฉพาะคนพิการหรือบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นคนพิการทางด้านสติปัญญา อารมณ์หรือจิตใจ จำเป็นต้องมีการปรับตัวมากกว่าบุคคลปกติทั่วไป ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดในการดำเนินชีวิตจากการสูญเสียสมรรถภาพทางร่างกายในด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต หากคนพิการไม่มีการปรับตัวทางด้านจิตใจเพื่อยอมรับกับสภาพร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไป คนพิการเหล่านี้ก็จะไม่สามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

ทั้งนี้ความพิการที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเกิดขึ้นจากโรคเรื้อรังหรืออุบัติเหตุ ล้วนแต่ส่งผลให้คนพิการประสบกับความยากลำบากในการดำรงชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ และการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่นในสังคม¹ ทำให้คนพิการไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ มีขีดจำกัดในการทำงาน และทำให้มีประสิทธิภาพ

¹ สุกัญญา ศรีปรัชญาอนันต์ และคนอื่นๆ. คู่มือปฏิบัติงานด้านเวชกรรมฟื้นฟู เล่ม 1 แนวทางปฏิบัติต่อบุคคลที่มีความผิดปกติหรือความพิการ. 2546.

ในการทำงานลดลง ผลกระทบที่เกิดขึ้นนี้ทำให้คนพิการส่วนใหญ่รู้สึกหมดหวังในชีวิตเนื่องจากสภาพทางด้านร่างกายไม่สมบูรณ์เหมือนเดิม รวมทั้งสูญเสียบทบาทและหน้าที่ในครอบครัวที่ตนดำรงอยู่ เช่น การเป็นหัวหน้าครอบครัว พ่อแม่ หรือบุตร ซึ่งทั้งหมดนี้ยิ่งเพิ่มความเครียดและอาจทำให้เกิดความไม่สบายใจแก่คนพิการได้ คนพิการจะรู้สึกถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น มีความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าในตัวเองลดลง ซึ่งความรู้สึกไม่สบายใจนี้อาจส่งผลกระทบต่อการยอมรับความพิการ การปรับตัวและการดำเนินชีวิตของคนพิการได้ นอกจากนี้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับคนพิการแล้วผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความพิการเหล่านี้ยังส่งผลกระทบต่อไปถึงครอบครัวและสังคมของคนพิการได้อีกด้วย โดยปัญหาที่เกิดขึ้นกับครอบครัว คือ ปัญหาการรับภาระในการดูแลคนพิการ ปัญหาการปรับตัวระหว่างคนพิการกับสมาชิกในครอบครัว ปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับสภาพวิถีชีวิตรูปแบบใหม่ของคนพิการ ซึ่งการปรับตัวของคนพิการจะสามารถปรับตัวได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการยอมรับและการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อดำรงไว้ซึ่งความสมดุลในความมั่นคงของชีวิตและการมีสุขภาพที่ดีทั้งกายและจิตใจ

ดังนั้นการยอมรับความพิการของคนพิการ การปรับตัวของคนพิการ และการฟื้นฟู ดูแล และช่วยเหลือคนพิการในการปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงนั้นจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในสังคมไทย ทั้งนี้เพราะปัจจุบันแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงประชากรไทยระบุว่ามีความจำนวนของคนพิการเพิ่มสูงขึ้นทุกขณะ จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรีสำรวจบุคคลทั่วประเทศทุกๆ 5 ปี พบว่า อัตราของคนพิการมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเจน จากร้อยละ 1.85 ในปี 2534 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 2.9 ในปี 2550 และข้อมูลคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มีจำนวนทั้งสิ้น 1,258,311 ราย (ข้อมูล ณ วันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2554) แบ่งออกเป็น คนพิการทางการเคลื่อนไหว จำนวน 594,678 ราย คนพิการทางการได้ยิน จำนวน 177,457 ราย คนพิการซ้ำซ้อน จำนวน 161,159 ราย คนพิการทางการมองเห็น จำนวน

138,138 ราย คนพิการทางสติปัญญา จำนวน 107,798 ราย คนพิการทางด้านจิตใจหรือออทิสติก จำนวน 77,161 ราย และคนพิการทางการเรียนรู้ จำนวน 1,920 ราย โดยช่วงอายุของคนพิการที่เป็นวัยแรงงาน (15-60 ปี) มีจำนวน 618,693 ราย วัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) จำนวน 525,688 ราย และวัยเด็ก (แรกเกิด-18 ปี) จำนวน 113,930 ราย ซึ่งจะเห็นได้ว่าจำนวนคนพิการในประเทศไทยมีแนวโน้มที่สูงขึ้นทุกปี อันเนื่องมาจากความพิการโดยกำเนิด การแก่ชรา หรือจากการประสบอุบัติเหตุที่เป็นปัจจัยของความพิการทั้งสิ้น จากสถิติในการสำรวจคนพิการในประเทศไทย ของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พบว่า สัดส่วนของคนพิการมีการเปลี่ยนแปลงไป โดยคนพิการทางการเคลื่อนไหวเป็นกลุ่มคนพิการที่มีจำนวนสูงที่สุดเมื่อเทียบกับจำนวนคนพิการประเภทอื่นๆ และมีแนวโน้มที่สูงขึ้นอย่างคงที่² โดยอาจเกิดจากสาเหตุร่วมกันหลายประการ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาคนพิการทางการเคลื่อนไหวในวัยแรงงานกลุ่มนี้เป็นพิเศษ

สำหรับการเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคของคนพิการตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สถาบันทางสังคมสถาบันหนึ่งที่มีส่วนร่วมในการเผชิญกับสภาวะความพิการนั้นก็คือ สถาบันครอบครัว ซึ่งสถาบันครอบครัวนี้เป็นสถาบันที่มีความสำคัญและใกล้ชิดกับคนพิการมากที่สุด ดังนั้นครอบครัวจึงมีบทบาทสำคัญที่มีส่วนช่วยในการปรับตัวของคนพิการ เพื่อให้คนพิการยอมรับกับสภาพของตนเอง และทำให้คนพิการเหล่านี้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ โดยพยายามให้คนพิการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมต่างๆ ทั้งภายในครอบครัว ชุมชน และสังคม แต่การที่ครอบครัวจะช่วยให้คนพิการมีการปรับตัวที่ดีได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยที่ส่งเสริมความสามารถของสมาชิกในครอบครัวหลายประการ ได้แก่ ความสามารถและความพร้อมของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งจะมีได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกในครอบครัวได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ดี มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เป็นครอบครัวที่มีความอบอุ่นเข้าใจกัน

² คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ. แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2555-2559. 2555.

รักใคร่สามัคคี รวมถึงสภาวะทางเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ช่วยในการส่งเสริมให้สมาชิกมีการปรับตัวที่ดีได้ ดังนั้นการที่ครอบครัวจะสามารถส่งเสริมให้คนพิการมีการปรับตัวที่ดีได้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครอบครัวจะต้องมีความพร้อมในการดูแลเอาใจใส่สมาชิกในครอบครัวที่พิการด้วยเช่นกัน

จากข้อจำกัดในการดำเนินชีวิตทั้งทางร่างกายและจิตใจของคนพิการทางการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นภายหลังความพิการ ปัญหาจากการไม่ได้รับความเข้าใจและการยอมรับจากคนในครอบครัวและสังคม รวมถึงปัญหาในการขาดโอกาสของการได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานจากสังคม เช่น โอกาสทางการศึกษา การประกอบอาชีพ และความกดดันที่เสมือนว่าคนพิการเป็นผู้สูญเสียความสามารถในทุกด้าน นำมาซึ่งความท้อแท้กับการมีชีวิตรอยู่ ต้องพึ่งพิงครอบครัวในการดูแลให้ความช่วยเหลือเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตรอยู่ต่อไปได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาในเรื่องของการยอมรับความพิการของคนพิการทางการเคลื่อนไหวที่มีได้พิการโดยกำเนิด และใช้ชีวิตอยู่บนรถเข็นคนพิการ เพื่อนำไปสู่การทำควมเข้าใจในเรื่องของการปรับตัวของคนพิการทางการเคลื่อนไหว และเรียนรู้บทบาทและพฤติกรรมทางสังคมของสมาชิกในครอบครัวของคนพิการที่มีต่อคนพิการว่าเป็นอย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาถึงขั้นตอนในการยอมรับความพิการของคนพิการทางการเคลื่อนไหว และศึกษาถึงการปรับตัวทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมในการดำรงชีวิตประจำวันภายหลังการสูญเสียความสามารถทางการเคลื่อนไหวของคนพิการ

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในงานวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยศึกษา 3 ขั้นตอนในการยอมรับความพิการของคนพิการทางการเคลื่อนไหว เฉพาะกรณีของผู้พิการทางการเคลื่อนไหวที่มีได้มีความพิการมาตั้งแต่กำเนิด เป็นบุคคลผู้สูญเสียขา หรือสูญเสียความสามารถในการควบคุมการเคลื่อนไหวของขาเพียงอย่างเดียว และใช้ชีวิตอยู่บน

รถเข็นคนพิการ แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 5 ราย และเพศหญิงจำนวน 5 ราย อายุระหว่าง 25 – 45 ปี และสมาชิกในครอบครัวของคนพิการทางการเคลื่อนไหวที่อาศัยอยู่ร่วมกับคนพิการจำนวน 10 ราย สำหรับการคัดเลือกคนพิการทางการเคลื่อนไหว ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (non-probability sampling) ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยพิจารณาจากคุณลักษณะของคนพิการที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่กรณีศึกษา

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่กรณีศึกษาโดยจะศึกษาเฉพาะคนพิการทางการเคลื่อนไหวชาวไทยที่อาศัยและประกอบอาชีพอยู่ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ เขตบางพลัด เขตราชเทวี เขตยานนาวา เขตห้วยขวาง และเขตบางซื่อ และพื้นที่ในเขตปริมณฑล ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดสมุทรปราการ

ขอบเขตด้านระเบียบวิธีในการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิควิจัย ได้แก่ การสังเกตการณ์ (Observation) โดยสังเกตพฤติกรรมของคนพิการในขณะที่มีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น รูปแบบวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ และการร่วมทำกิจกรรมทางสังคมกับผู้อื่น และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยสัมภาษณ์คนพิการเกี่ยวกับวิถีชีวิตประจำวัน การยอมรับความพิการ และการได้รับการปฏิบัติจากสมาชิกภายในครอบครัวในการปรับตัวด้านต่างๆ พร้อมทั้งสัมภาษณ์สมาชิกภายในครอบครัวที่อาศัยอยู่ร่วมกับคนพิการ ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนั้น ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (informal interview) มีแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structure or guide interviews) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้จากเทคนิควิจัยดังกล่าวนี้มาวิเคราะห์ออกมาในรูปแบบของข้อมูลเชิงพรรณนา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่ได้รับผู้วิจัยคาดว่า ทำให้ได้ทราบถึงข้อเท็จจริงเรื่องการยอมรับความพิการของคนพิการทางการเคลื่อนไหว และการปรับตัวทางด้านร่างกายจิตใจ และสังคมของคนพิการในวัยทำงานภายหลังที่สูญเสียความสามารถทางการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นข้อมูลอันเป็นประโยชน์ที่สามารถนำไปใช้สำหรับการพัฒนางานด้านสังคมสงเคราะห์แก่คนพิการทางการเคลื่อนไหว โดยนำผลการวิจัยที่ได้มาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานและแนะแนวหน่วยงานและสถานพยาบาลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนพิการทางการเคลื่อนไหว ในด้านการวางแผนนโยบายฟื้นฟูดูแลคนพิการทางการเคลื่อนไหว รวมถึงการให้คำแนะนำกับครอบครัวของคนพิการเพื่อก่อให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนพิการกับครอบครัว เพื่อนำไปสู่การร่วมมือในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตของคนพิการทางการเคลื่อนไหว

ผลจากการวิจัย

ผลการศึกษาคนพิการทางการเคลื่อนไหวที่มีได้พิการโดยกำเนิดที่ต้องเริ่มต้นชีวิตใหม่ในสภาพที่ตนเองไม่คุ้นเคย ทั้งการใช้ชีวิตกับสมาชิกในครอบครัวและกับสังคมภายนอก ซึ่งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ส่งผลต่อการใช้ชีวิตของคนพิการทางการเคลื่อนไหว และมีผลต่อการปรับเปลี่ยนความคิดมุมมองในการใช้ชีวิต และพฤติกรรมของคนพิการทางการเคลื่อนไหว ตลอดจนสมาชิกในครอบครัวและคนใกล้ชิดของคนพิการในด้านต่างๆ พบว่า คนพิการทางการเคลื่อนไหวมีการยอมรับกับความพิการที่เกิดขึ้นได้โดยใช้ระยะเวลาในการทำให้ยอมรับความพิการแตกต่างกัน คนพิการที่มีสภาวะทางจิตใจที่เข้มแข็งยอมใช้ระยะเวลาในการยอมรับความพิการได้อย่างรวดเร็ว และเมื่อคนพิการยอมรับความพิการของตนเองได้แล้ว ขึ้นต่อมากคนพิการจะเกิดการเรียนรู้ในการปรับตัวเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยมีปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางด้านครอบครัวและปัจจัยทางด้านสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการปรับตัวของคนพิการทางการเคลื่อนไหวแต่ละ

บุคคล โดยสมาชิกในครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือเพื่อ
ให้คนพิการเกิดการปรับตัวได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งผลการวิจัยมีต่อไปดังนี้

เมื่อสภาพทางร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคใน
การดำรงชีวิตของคนพิการทางการเคลื่อนไหว คนพิการมักไม่พร้อมที่จะเผชิญ
หน้ากับปัญหาและความพิการที่เกิดขึ้น การที่คนพิการไม่ยอมรับกับสภาพ
ความพิการของตนเช่นนี้ ทำให้คนพิการไม่สามารถมีชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม
ได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการที่คนพิการจะสามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม
ได้นั้น คนพิการจะต้อง “ยอมรับกับสภาพความพิการ” ที่เกิดขึ้นให้ได้เสียก่อน

โดยการยอมรับความพิการของคนพิการทางการเคลื่อนไหว สามารถ
แบ่งออกได้เป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. **ระยะการรับรู้:** ระยะการรับรู้เป็นระยะที่คนพิการรับรู้ว่าคุณต้อง
เผชิญกับความพิการที่เกิดขึ้น ส่งผลให้คนพิการจำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อ
สามารถจัดการกับปัญหาเหล่านั้น และดำรงชีวิตต่อไปในสังคมได้ ซึ่งการรับรู้
ของคนพิการแต่ละคนจะแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคล
ประสบการณ์ในอดีต และบริบทแวดล้อมทางสังคมของคนพิการ โดยการรับรู้
ของคนพิการในระยะแรกนั้นคนพิการจะรู้สึกตกใจ ไม่คิดว่าเหตุการณ์นี้จะเกิดขึ้น
กับตนเอง เศร้าโศกเสียใจจนถึงขั้นรับไม่ได้ เครียดและสับสน บางรายเก็บตัว
เงียบและปิดกั้นตนเองออกจากสังคม ผิดหวังและเสียใจมากที่สุด และไม่รู้ว่
ตนเองจะมีชีวิตรอยู่ต่อไปได้อย่างไร ความรู้สึกต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความรู้สึกที่
หลากหลายและอาจเกิดขึ้นพร้อมๆ กันในคนคนเดียว ซึ่งสิ่งที่ตามมาคือคน
พิการจะกังวลในเรื่องของครอบครัว สังคม วิถีชีวิต และบทบาทหน้าที่ที่ตนต้อง
รับผิดชอบ ในช่วงนี้คนพิการยังคงมีความหวังว่าตนเองจะหายจากความพิการ
ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ตนเองสามารถกลับมาใช้ชีวิตได้เหมือนเดิม

ในระยะการรับรู้นี้คนพิการจึงได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจมากที่สุด
สภาพจิตใจของคนพิการจะอ่อนแอและอ่อนไหวมาก บางรายอยู่ในสภาวะจิต
ตกยอมรับกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นไม่ได้ทำให้คนพิการรู้สึกว่าคุณ

เป็นบุคคลไร้ค่า เพราะไม่สามารถทำอะไรได้เหมือนเช่นในอดีต หากคนพิการไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ คนพิการอาจถึงขั้นทำร้ายตนเองด้วยการฆ่าตัวตาย และความเศร้าเสียใจนี้จะนำไปสู่ความเครียดของคนพิการได้ด้วยเช่นกัน ซึ่งสุขภาพจิตที่ย่ำแย่เช่นนี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายตามมาด้วย ปัญหาสุขภาพกายของคนพิการจะเริ่มดีขึ้นเมื่อคนพิการสามารถหาวิธีการในการควบคุมอารมณ์และความรู้สึกของตนเองให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ดังนั้น ในระยะนี้สมาชิกในครอบครัวของคนพิการและคนรอบข้างคนพิการควรหันมาดูแลเอาใจใส่ และให้กำลังใจแก่คนพิการมากเป็นพิเศษ เพื่อให้คนพิการไม่รู้สึกว่าตนเองถูกทอดทิ้ง และถูกคนรอบข้างละเลย การที่สมาชิกในครอบครัวให้ความรัก และความเอาใจใส่แก่คนพิการ จะทำให้สภาพจิตใจของคนพิการเข้มแข็งและยอมรับกับความพิการได้อย่างรวดเร็วขึ้น

“อาละวาดเลยพอรู้ความจริงเพราะเราเคยเดินได้ พอพิการแล้วเดินไม่ได้มันทำให้เราหงุดหงิด อารมณ์เสีย โกรธคนทั้งบ้าน เออะอะไววายไปหมด ไม่พอใจทุกคน ทุกอย่าง มันมีความรู้สึกเหมือนเราเป็นคนเดียวในโลก เราแปลกประหลาดอยู่คนเดียวทั้งหมู่บ้าน เพราะเราจับกับสภาพตัวเองไม่ได้”³

“ช่วงพิการใหม่ๆ มันคิดอะไรไม่ออกเลย นึกสภาพเราเดินไม่ได้ไม่ออกเลย มันมืดไปหมด ชีวิตมันแย่มาก ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้เลย อยู่ไปก็เป็นภาระของครอบครัว เคยคิดสั้นด้วยเพราะเราไม่รู้ว่าจะใช้ชีวิตอย่างไร”⁴

2. ระยะการเรียนรู้: ระยะการเรียนรู้เป็นระยะที่สภาพจิตใจของคนพิการเริ่มดีขึ้นตามลำดับ เริ่มยอมรับกับสภาพความเป็นจริงได้บ้าง จึงเป็นช่วงที่คนพิการเริ่มเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ตนเองสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ด้วยดี โดยเป็นภาระพึ่งพาคนอื่นให้น้อยที่สุด คนพิการจำเป็นต้องเรียนรู้บทบาทในชีวิตของตนเสียใหม่ คนพิการส่วนใหญ่ไม่เคยมีความรู้และไม่มีความประสพการณ์เกี่ยวกับคนพิการเลย ทำให้คนพิการ

³ มาริสสา (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2554.

⁴ ธนิต (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 17 กรกฎาคม 2554.

เริ่มต้นเรียนรู้และทำความเข้าใจถึงลักษณะความพิการของตนเอง และวิธีการที่เหมาะสมในการดูแลรักษาสุขภาพร่างกายเมื่อเจ็บป่วยหรือมีอาการเฉพาะสำหรับคนพิการ นอกจากนี้คนพิการต้องเรียนรู้ในการเผชิญหน้ากับความเป็นจริงด้วยการยอมรับและกล้าที่จะเปิดเผยกับสังคมภายนอกที่ตนเองเป็นคนพิการทางการเคลื่อนไหว ซึ่งคนพิการต้องการกำลังใจเป็นอย่างมากทั้งจากสมาชิกในครอบครัวและคนรอบข้าง เพราะปฏิกิริยาจากสังคมภายนอกที่มีต่อคนพิการนั้นมักเป็นไปในทางลบ ทำให้คนพิการต้องการกำลังใจในการออกไปใช้ชีวิตในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้ เพื่อให้คนพิการมั่นใจว่าตนเองไม่ถูกทอดทิ้งแต่อย่างใด

นอกจากนี้คนพิการต้องเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเองเพื่อให้ตนเองและครอบครัวสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยระยะการเรียนรู้ในการใช้ชีวิตอยู่บนความพิการนี้ กระบวนการในการปรับตัวในด้านต่างๆ จะดำเนินการไปพร้อมๆ กัน มีการปรับทั้งทางร่างกาย ทางจิตใจ และการเรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตอยู่ในสังคม โดยมีครอบครัวเป็นกำลังใจและแรงผลักดันที่สำคัญให้คนพิการเกิดการปรับตัวที่ดี

“ตอนนั้นมันรู้ตัวแล้วว่าเราคงไม่หายไปมากกว่านี้ มันทำอะไรไม่ได้แล้วใจเราเลยเหมือนกับต้องยอมรับไปโดยปริยาย เพราะเราทำอะไรไม่ได้ แต่จะให้มานอนจมความทุกข์มันก็ไม่ใช่ เราต้องยอมรับมันและเดินหน้าต่อ ต้องใช้ชีวิตกับความพิการนี้ให้ได้ ในเมื่อมันเกิดขึ้นแล้ว พิจารณาแล้ว เราก็ต้องยอมรับมัน เริ่มต้นเรียนรู้การใช้ชีวิตใหม่หมด”⁵

3. **ระยะการยอมรับ:** ระยะการยอมรับนี้เป็นช่วงเวลาที่คนพิการผ่านกระบวนการการรับรู้ และการเรียนรู้มาแล้ว และเป็นการเข้าสู่ระยะของการยอมรับความพิการ ซึ่งพบว่า คนพิการมีประสบการณ์ในการใช้ชีวิตอยู่บนความพิการมากยิ่งขึ้น มีวิธีการและสามารถจัดการกับปัญหา หน้าที่ และภาระต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น โดยวิธีการในการจัดการปัญหาต่างๆ นี้จะแตกต่างไปจาก 2

⁵ เมธี (นามสมมติ). สัมภาษณ์. 22 มิถุนายน 2554.

ระยะแรก เพราะคนพิการได้มีประสบการณ์ในการปรับตัวมาก่อนหน้านี้แล้ว และสามารถทำใจยอมรับกับสภาพความพิการที่เกิดขึ้นได้อย่างสนิทใจ ยอมรับกับเหตุการณ์และสถานการณ์ต่างๆ รวมถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ และพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาต่างๆ ได้ด้วยความเต็มใจ โดยมีครอบครัว เพื่อน และสังคม เป็นแรงผลักดันให้คนพิการเกิดการยอมรับความพิการได้อย่างเร็วขึ้น ซึ่งสภาพจิตใจของคนพิการทางการเคลื่อนไหวในช่วงนี้จะดีขึ้นเรื่อยๆ ตามลำดับ และพร้อมที่จะเรียนรู้ในการปรับตัวเพื่อให้ใช้ชีวิตอยู่บนความพิการของตนเองได้อย่างมีความสุขมากที่สุด ระยะดังกล่าวนี้จึงถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญเป็นอย่างมากในกระบวนการในการปรับตัวสำหรับคนพิการ

“กว่าที่จะใช้เวลาปรับตัวและมองให้เป็นด้านบวกได้ก็ใช้เวลาประมาณ 2 ปี ตั้งแต่กายภาพลุกขึ้นมา เมื่อก่อนนั้นนอนเลยนั่งไม่ได้นั่งเป็นลิ้มเลย ต้องมีคุณแม่คอยช่วย คุณแม่จะให้กำลังใจด้วย คอยช่วยด้วย ให้กำลังใจและคอยส่งเสริม”⁶

“ที่ยอมรับกับความพิการของพี่ได้ตั้งนานแล้ว ไม่ได้นึกเสียใจอะไรเลย ยอมรับได้ตั้งแต่ช่วงที่เราเริ่มทำงานได้ ประมาณ 4-5 ปีหลังจากที่พิการ พี่ทำงานเริ่มรู้สึกที่เราเข้มแข็ง ดูแลตัวเองได้ จะคิดว่าเราต้องยอมรับในสภาพที่เป็นอยู่ให้ได้ ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมให้ได้”⁷

“ขนาดว่าผ่านมาหลายปีเรากียังอยากตายอยู่แต่บอกตรงๆ ว่าใจไม่กล้าพอ พี่พูดจริงๆ ว่าเพิ่งมายอมรับกับความพิการได้ไม่นานนี่เอง”⁸

จากการที่คนพิการมีความเข้มแข็งทั้งทางร่างกายและจิตใจจนถึงขั้นยอมรับกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นนี้ได้ นั่น อาจกล่าวได้ว่าคนพิการได้เริ่มสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองในการยอมรับและปรับตัวกับความพิการที่เกิดขึ้นได้โดยไม่รู้สึกท้อ ทั้งนี้เพราะตลอดระยะเวลาในการปรับตัวตั้งแต่ที่คนพิการรับรู้ว่าตนเอง

⁶ อัครพล (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2554.

⁷ วิชุดา (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 15 พฤษภาคม 2554.

⁸ พัทรี (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2554.

สูญเสียความสามารถทางการเคลื่อนไหว คนพิการทุกรายพยายามเรียนรู้และทำความเข้าใจการดำเนินชีวิตของคนพิการและวิธีการในการดูแลร่างกายที่เหมาะสมเพื่อให้มีชีวิตอยู่อย่างปกติสุขมากที่สุด

อย่างไรก็ตามกระบวนการในการยอมรับความพิการของคนพิการทางการเคลื่อนไหวนี้ เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องและซับซ้อน อาจมีการกลับไปกลับมาในแต่ละขั้นตอนแต่ละกระบวนการได้ โดยระหว่างการปรับตัวตั้งแต่วะยะการรับรู้ การเรียนรู้ จนถึงระยะการยอมรับนั้นคนพิการในแต่ละรายจะใช้ระยะเวลาแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและปัจจัยต่างๆ ของแต่ละคน อาทิ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางด้านครอบครัว หรือปัจจัยทางด้านสังคม ทั้งนี้คนพิการที่สามารถปรับสภาพจิตใจยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ และได้รับการสนับสนุนอย่างเหมาะสมจากสมาชิกในครอบครัว จะทำให้คนพิการสามารถปรับตัวใช้ชีวิตอยู่กับความพิการและใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุขที่สุด

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย

อภิปรายผล

จากความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายที่เกิดขึ้นกับคนพิการทางการเคลื่อนไหว ส่งผลให้คนพิการมองว่าตนเองมีสภาพร่างกายที่ผิดปกติและมีการมองภาพพจน์ของตนเองว่าด้อยกว่าผู้อื่น รู้สึกว่าตนเองมีปมด้อยที่ต้องเป็นภาระของผู้อื่นทั้งในครอบครัวและสังคม ทำให้คนพิการแสดงออกในลักษณะของคนที่มีปมด้อย ทั้งนี้เพราะคนพิการรับไม่ได้กับสภาพทางร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไป และไม่พร้อมที่จะเผชิญหน้ากับปัญหาและความพิการที่เกิดขึ้น ซึ่งการที่คนพิการไม่ยอมรับกับสภาพความพิการของตนเช่นนี้ ทำให้คนพิการไม่สามารถมีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นในการปรับตัวเพื่อให้ตนเองสามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้นั้น ขั้นตอนแรกที่คนพิการพึงปฏิบัตินั้นก็คือ การยอมรับกับสภาพความพิการที่เกิดขึ้น

สำหรับขั้นตอนของการยอมรับความพิการของคนพิการทางการเคลื่อนไหว นายแพทย์อุเอเดะ (Ueda) กล่าวว่า คนพิการจะมีขั้นตอนในการยอมรับความพิการ 5 ขั้นตอน คือ 1. **ขั้นช็อก** เป็นขั้นที่คนพิการจะแยกตัวเองออกจากสภาพความเป็นจริงว่าสิ่งไม่ได้เกิดขึ้นกับตนเอง 2. **ขั้นปฏิเสธความจริง** เป็นปฏิกิริยาทางด้านการป้องกันตนเองหรือที่เรียกว่า ช่วงปฏิเสธโรคหรือความพิการที่เกิดขึ้น 3. **ขั้นสับสน** คนพิการจะก้าวร้าวทั้งต่อตนเองและผู้อื่น แสดงความโกรธ ลงโทษตัวเองหรือคิดฆ่าตัวตาย ไม่สนใจที่จะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น 4. **ขั้นพยายามหาทางแก้ไข** ขั้นนี้คนพิการรู้สึกไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง จึงพยายามค้นหาข้อดีและค้นหาคุณค่าตัวเองมากขึ้น และขั้นสุดท้าย 5. **ขั้นยอมรับความพิการ** เป็นขั้นที่คนพิการสามารถยอมรับได้แล้วว่าความพิการเป็นส่วนหนึ่งของตนเอง และสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข อย่างไรก็ตามจากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า การยอมรับความพิการของคนพิการทางการเคลื่อนไหวนั้นแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ 1. **ระยะการรับรู้** 2. **ระยะการเรียนรู้** และ 3. **ระยะการยอมรับความพิการ** โดยในแต่ละระยะของการยอมรับความพิการนั้น คนพิการทางการเคลื่อนไหวจะมีการแสดงออกถึงพฤติกรรมในแต่ละระยะที่แตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะการรับรู้: ระยะการรับรู้เกิดขึ้นเมื่อคนพิการรับรู้ว่าตนเองต้องเผชิญกับความพิการที่เกิดขึ้น ซึ่งจากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า การรับรู้ถึงความพิการของคนพิการทางการเคลื่อนไหวนั้น พฤติกรรมที่คนพิการแสดงออกในระยะดังกล่าวนี้แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่

1. **รู้สึกช็อกเมื่อรับรู้สภาพความพิการ** การเปลี่ยนแปลงของสภาพร่างกายที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน ทำให้สภาพจิตใจของคนพิการได้รับความกระทบกระเทือนทันที คนพิการจะรู้สึกเจ็บปวดและทรมานจากความผิดปกติที่เกิดขึ้นกับร่างกาย คนพิการส่วนใหญ่ไม่สามารถยอมรับความจริงได้ คนพิการจะแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ก้าวร้าวด้วยการอาละวาด โวยวาย หงุดหงิด อารมณ์เสีย และโกรธทุกคนรอบข้าง โกรธแพทย์และพยาบาลที่ไม่สามารถ

รักษาความพิการให้หายได้ ปฏิบัติกิจดังกล่าวที่เกิดขึ้นนี้มีผลกระทบต่อสภาพจิตใจของคนพิการเป็นอย่างมาก

2. **ปฏิเสธความจริง** เมื่อคนพิการเริ่มรับรู้ได้ว่าความพิการที่เกิดขึ้นนี้อาจไม่สามารถรักษาให้หายเป็นปกติได้ ในช่วงนี้คนพิการจะเกิดปฏิกิริยาการป้องกันตนเอง (defensive stage) ด้วยการปฏิเสธความพิการที่เกิดขึ้น ซึ่งพบว่า คนพิการมักจะมีปฏิเสธว่าตนเองมิใช่คนพิการเหมือนคนพิการรายอื่น มิได้ไร้ความสามารถอย่างที่ใครกล่าวไว้ ทำให้เมื่อคนพิการต้องเข้ารับการรักษาพยาบาลและทำกายภาพบำบัด คนพิการจะเกิดการต่อต้านและปฏิเสธการรักษาพยาบาล เพราะคนพิการคิดว่าถึงอย่างไรก็ไม่สามารถทำให้ตนเองกลับมาเดินได้เหมือนเช่นในอดีต นอกจากนี้คนพิการยังต่อต้านการเข้ากลุ่มในการทำกายภาพบำบัดเพื่อฟื้นฟูสภาพร่างกายร่วมกับคนพิการรายอื่น เพราะไม่ต้องการให้ตนเองถูกเหมารวมว่าเป็นบุคคลกลุ่มเดียวกัน ในช่วงนี้คนพิการมักจะแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ก้าวร้าวทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ตำหนิตัวเองและกล่าวโทษผู้อื่นที่เป็นต้นเหตุและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ทำให้ตนเองต้องกลายมาเป็นคนพิการ คนพิการบางรายคิดฆ่าตัวตาย บางรายไม่สนใจที่จะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น พยายามแยกตัวออกจากสังคม เก็บตัวเงียบเพราะอายุที่จะต้องเปิดเผยให้คนในสังคมรู้ว่าตนเองคือคนพิการ พฤติกรรมก้าวร้าวที่คนพิการแสดงออกถึงการปฏิเสธความจริงนี้จะลดความรุนแรงลงเมื่อคนพิการได้รับความรักและกำลังใจจากสมาชิกในครอบครัว

3. **รู้สึกว่าตนเองด้อยค่า** คนพิการที่สูญเสียความสามารถทางการเคลื่อนไหว ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวันได้ คนพิการจะรู้สึกว่าตนเองเป็นบุคคลไร้ค่า ซึ่งจากการศึกษาพบว่า เมื่อการรักษาพยาบาลและการทำกายภาพบำบัดไม่สามารถทำให้คนพิการกลับสู่สภาพปกติได้อีกต่อไป ความคาดหวังที่จะกลับมาเดินได้อีกครั้งหนึ่งนั้นไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ ต้องกลายเป็นคนพิการทางการเคลื่อนไหวไปตลอดชีวิต ทำให้คนพิการเกิดความรู้สึกเศร้าเสียใจ ท้อแท้ คนพิการมองว่าความพิการที่เกิดขึ้นนี้เป็นข้อจำกัดและอุปสรรคสำคัญที่ทำให้คนพิการไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้

และไม่สามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้เหมือนเช่นเคย ทำให้สภาพจิตใจของ คนพิการแยลงทุกขณะ รวมถึงคนพิการรับรู้ได้ว่าความพิการนี้ได้สร้างปัญหาใน เรื่องของภาระค่าใช้จ่ายที่ตามมา ทั้งค่ารักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์เครื่องใช้ที่ จำเป็นสำหรับคนพิการ โดยเฉพาะคนพิการที่มีภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัวที่ ค่อนข้างสูงคนพิการจะเกิดความวิตกกังวลมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำเนิน ชีวิตประจำวันทั้งของคนพิการเองและสมาชิกในครอบครัว คนพิการจึงตระหนัก อยู่ตลอดเวลาว่าตนเองคือภาระเองครอบครัว

ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้น คนพิการจะมีการรับรู้ความเป็นตัวตน ทางสังคมของตนเองมากยิ่งขึ้น โดยรับรู้ได้จากสภาพความพิการที่เกิดขึ้นกับ ตนเอง คนพิการจะมีการมองตนเองในรูปแบบใหม่ตามภาพลักษณ์ที่ เปลี่ยนแปลงไป โดยการสร้างความเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์ทางสังคมของคน พิการนี้จะเกิดขึ้นเมื่อคนพิการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกับผู้อื่น เพราะคน พิการจะเห็นถึงความแตกต่างที่เกิดขึ้นระหว่างตนเองและผู้อื่นในสังคม

โดยการกระทำโต้ตอบหรือสื่อสารกับผู้อื่นในสังคมนั้น จะมีการ ส่งความหมายและการตีความให้แก่กันและกันตามแต่สถานการณ์และบริบท ทางสังคมที่บุคคลดำรงอยู่ ซึ่งการโต้ตอบซึ่งกันและกันของบุคคลนี้จะเกิดขึ้น ผ่านการใช้สัญลักษณ์ โดยเฉพาะภาษาเป็นสำคัญ มนุษย์ต้องรับรู้ความหมาย ของสัญลักษณ์ร่วมกันและสวมบทบาทต่างๆ เพื่อกระทำการโต้ตอบซึ่ง กันละกัน ในขณะที่บุคคลมีการกระทำและการโต้ตอบซึ่งกัน บุคคลจะมีการ แสดงออกถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวของตนเองต่อบุคคลอื่น ความเป็นตัวตนของ บุคคลจะสามารถสังเกตได้จากพฤติกรรมที่ถูกส่งผ่านในกระบวนการทาง สัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม⁹

ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์มีนักคิดที่กล่าวถึงความเป็นตัว ตนทางสังคม (self) ของบุคคลไว้ 2 ท่าน คือ George Herbert Mead และ Charles Cooley โดยแนวคิดของทั้งสองท่านมีความสอดคล้องกันที่ว่า ความ

⁹ สุภางค์ จันทวานิช. ทฤษฎีสังคมวิทยา. 2552.

เป็นตัวตนของบุคคลโดยพื้นฐานจะเกี่ยวข้องกับความหมายที่คาบเกี่ยวอยู่ระหว่าง 1. ตัวตน (self) หรือลักษณะของบุคคลตามที่สังคมคาดหวังไว้ ซึ่งหมายถึงโครงสร้างทางสังคมที่กำหนดพฤติกรรมการแสดงออกที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ ความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลกับผู้อื่น และ 2. ความเป็นตัวตนของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความคิดและการตีความของบุคคลในการนิยามและให้ความหมายของตนเองเมื่อบุคคลมีปฏิสัมพันธ์หรือมีการโต้ตอบทางสังคมระหว่างกันกับผู้อื่น อัตลักษณ์หรือตัวตนของบุคคลจึงซ้อนทับระหว่างโครงสร้างทางสังคมที่กำหนดบุคคล กับการนิยามตัวบุคคลเองในฐานะผู้กระทำกร¹⁰

จากการศึกษาพบว่า คนพิการทางการเคลื่อนไหวจะมีการสร้างความเป็นตัวตนทางสังคมของตนเองผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกับผู้อื่นในสังคม ทำให้คนพิการเกิดการเรียนรู้ถึงความแตกต่างระหว่างตนเองกับผู้อื่น ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวความคิดของ Mead และ Cooley ที่กล่าวไว้ในข้างต้น โดยที่คนพิการจะมีการมองตนเองแตกต่างกันไปตามความแตกต่างของความพิการและระดับความรุนแรงของความพิการ เพราะมีผลต่อความรู้สึกถึงการสูญเสียภาพลักษณ์ของคนพิการ ตัวตนทางสังคมของคนพิการจะเกิดขึ้นเมื่อคนพิการมีปฏิสัมพันธ์ ซึ่งสังคมจะกำหนดความเป็นตัวตนทางสังคมของคนพิการไว้ในมุมมองทางลบ โดยมองว่าคนพิการเป็นบุคคลต้องการความช่วยเหลือ เป็นภาระของสังคมและครอบครัวและข้อจำกัดทางร่างกายที่เกิดจากความพิการนี้ทำให้ความสามารถในการทำกิจกรรมต่างๆ ของคนพิการลดน้อยลง ทำให้สังคมมองว่าคนพิการเป็นบุคคลไร้ความสามารถ ซึ่งความคิดและตัวตนทางสังคมของคนพิการที่สังคมมองเช่นนี้ เป็นการตีตราคนพิการเป็นอย่างมาก เพราะคนพิการอาจมิได้เป็นเช่นนี้เสมอไป หากคนพิการรับเอาการตีตราทางสังคมนี้มาเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นตัวตนทางสังคมของตนเอง คนพิการก็จะมองว่าตนเป็นบุคคลไร้ความสามารถ ทำให้สภาพจิตใจของคนพิการ

¹⁰ รัตนา บุญมีริยะ. พิธีมะเนากับตัวตนกะฉิ่น. ใน ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. *อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบ*. 2546.

ย้ำแยะลง และรู้สึกถึงความเป็นตรรกาปที่เกิดขึ้น เพราะคนพิการจะรู้สึกว่าตนเองไม่ได้เป็นที่ยอมรับจากสังคมและไม่เป็นที่ต้องการของครอบครัว แต่หากคนพิการมิได้มองว่าตัวตนของตนเองนั้นเป็นอย่างไรที่สังคมได้ตีตราไว้ และมองว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถคนหนึ่ง คนพิการก็จะไม่รับเอาตรรกาปนี้มาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ความรู้สึกเป็นตรรกาปก็จะไม่เกิดขึ้นภายในจิตใจของคนพิการ

4. มีความคาดหวังว่าจะหายจากความพิการ เมื่อคนพิการเข้ารับการรักษาและทำกายภาพบำบัดเพื่อฟื้นฟูสภาพร่างกาย ในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นคนพิการมักคาดหวังว่าการรักษาในครั้งนี้จะทำให้ตนเองกลับมาเดินได้อย่างปกติเหมือนเคย ซึ่งจากการศึกษาพบว่า คนพิการมักจะหาทางรักษาความพิการที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งแพทย์แผนปัจจุบัน แพทย์แผนโบราณ ไสยศาสตร์ หรือแม้กระทั่งแพทย์ทางเลือก ไม่ว่าวิธีการเหล่านั้นจะได้ผลหรือไม่ก็ตามคนพิการมักจะหาโอกาสลองรักษาด้วยวิธีการต่างๆ ตามคำแนะนำจากญาติผู้ใหญ่หรือคนที่เคยเข้ารับการรักษาแล้วอาการเจ็บป่วยต่างๆ ดีขึ้น ถึงแม้ว่าภายในจิตใจลึกๆ ทั้งคนพิการและทุกคนในครอบครัวต่างรับรู้ดีว่าโอกาสที่จะหายจากความพิการนั้นมีไม่มากนัก แต่การได้ลองรักษาด้วยวิธีการต่างๆ เช่นนี้เป็นเหมือนการเสริมสร้างกำลังใจให้แก่คนพิการเองและสมาชิกทุกคนในครอบครัว

เมื่อคนพิการรับรู้ความจริงแล้วว่า การรักษาพยาบาลที่จะทำให้ตนหายกลับมาเป็นปกติได้นั้นไม่สำเร็จดังที่คาดหวังไว้ ทำให้สภาวะทางอารมณ์และจิตใจของคนพิการกลับมาย้ำแยะอีกครั้งหนึ่ง และเมื่อคนพิการเกิดความผิดหวัง คนพิการจะกล่าวโทษโชคชะตาที่เป็นเหตุให้ตนเองพิการ และมองว่าความพิการที่เกิดขึ้นนี้เป็นเพราะกรรมเก่าที่ตนเองเคยทำไว้ และมองว่าความพิการนี้เป็นความโชคร้ายในชีวิต สภาพจิตใจของคนพิการไม่พร้อมยอมรับความจริงข้อนี้ได้ และด้วยข้อจำกัดทางกายภาพนี้เองที่ทำให้คนพิการมีปัญหาและอุปสรรคในการใช้ชีวิตและการทำกิจกรรมต่างๆ เมื่อความสามารถและศักยภาพที่ตนมีถูกจำกัดด้วยความพิการ สภาวะทางอารมณ์ของคนพิการ

ในช่วงนี้จะอยู่ในขั้นรุนแรง คนพิการจะมีการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ก้าวร้าว และโวยวายอีกครั้งหนึ่ง คนพิการบางรายมีอาการมึนงงขั้นขั้นทำร้ายตนเอง และคนรอบข้าง หรือคิดฆ่าตัวตาย ซึ่งเป็นผลมาจากความผิดหวังนั่นเอง

จากข้างต้นพบว่า ในระยะการรับรู้ของคนพิการทางการ เคลื่อนไหวในแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคลของคนพิการ ประสบการณ์ในอดีต และบริบทแวดล้อมทางสังคมของคนพิการ โดยการรับรู้ของคนพิการในระยะแรกนั้นคนพิการจะรู้สึกตกใจ ไม่คิดว่าเหตุการณ์นี้จะเกิดขึ้นกับตนเอง คนพิการบางรายเครียดและสับสน บางรายเก็บตัวเงียบและปิดกั้นตนเองออกจากสังคม บางรายเศร้าโศกเสียใจจนถึงขั้นรับไม่ได้ และไม่รู้ว่าจะมีชีวิตอยู่ต่อไปได้อย่างไร ซึ่งสิ่งที่ตามมาคือคนพิการจะกังวลในเรื่องของครอบครัว สังคม วิถีชีวิต และบทบาทหน้าที่ที่ตนต้องรับผิดชอบ ในระยะการรับรู้นี้คนพิการจะได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจมากที่สุด หากคนพิการไม่สามารถควบคุมอารมณ์และความรู้สึกที่เกิดขึ้นได้แล้ว ความวิตกกังวล ความเศร้าเสียใจนี้จะทำให้คนพิการเกิดความเครียด ซึ่งสุขภาพจิตที่ย่ำแย่เช่นนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายตามมาด้วย คนพิการจึงต้องหาวิธีการในการควบคุมอารมณ์และความรู้สึกที่เกิดขึ้นนี้ให้ได้ เมื่อคนพิการรับรู้ถึงสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเองแล้ว คนพิการจะเกิดการเรียนรู้ในการดำรงชีวิตอยู่บนความพิการของตนเองในระยะต่อไป

ระยะที่ 2 ระยะการเรียนรู้: ในระยะการเรียนรู้นี้ผู้วิจัยพบว่าการเรียนรู้ของคนพิการทางการเคลื่อนไหวมีความสอดคล้องกับขั้นตอนการยอมรับความพิการของฮูดะในขั้นที่ 4 คือ ขั้นพยายามหาทางแก้ไข (solve) เพราะในขั้นนี้คนพิการจะรู้สึกไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง จึงพยายามค้นหาข้อดี และค้นหาคุณค่าตัวเองมากขึ้น และพยายามแสดงความสามารถและศักยภาพที่ตนเองมีออกมาเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม

ระยะการเรียนรู้นี้เป็นระยะที่คนพิการเริ่มยอมรับกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นได้บ้างแล้ว จึงเป็นช่วงที่คนพิการเริ่มเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับเหตุการณ์และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อให้ตนเองสามารถดำรงชีวิตอยู่ใน

สังคมได้ด้วยดี โดยเป็นภาระและพึ่งพาคนอื่นให้น้อยที่สุด ซึ่งพบว่า สภาพจิตใจของคนพิการในช่วงนี้จะดีขึ้นเรื่อยๆ ตามลำดับ ในระยะนี้เมื่อคนพิการเกิดอารมณ์และความรู้สึกเศร้า ผิดหวัง หรือเสียใจ คนพิการจะเกิดการเรียนรู้ในการควบคุมสภาวะทางอารมณ์ของตนเองมากขึ้น คนพิการจะพยายามหลีกเลี่ยงการนึกถึงเหตุการณ์ต่างๆ เมื่อครั้งในอดีต รวมถึงพยายามปลอบใจตนเองเพื่อให้รู้สึกดีขึ้น โดยพยายามหากิจกรรมต่างๆ ทำเพื่อผ่อนคลายอารมณ์และความรู้สึกจากความผิดหวังและความเจ็บปวดที่เกิดขึ้น ซึ่งวิธีการในการควบคุมสภาพจิตใจของคนพิการพบว่า คนพิการส่วนใหญ่มักจะหากิจกรรมต่างๆ ที่ตนเองสามารถทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกทุกคนภายในครอบครัวได้ ซึ่งการทำกิจกรรมต่างๆ นี้เป็นการบรรเทาความรู้สึกของคนพิการได้ในระดับหนึ่ง และทำให้คนพิการได้ใช้เวลาอยู่ร่วมกับคนในครอบครัวด้วย

เมื่อสภาพจิตใจของคนพิการเริ่มดีขึ้น และพร้อมที่จะใช้ชีวิตร่วมกับคนในครอบครัวและคนอื่น ๆ ในสังคมได้แล้ว ในระยะนี้คนพิการจะเกิดการเรียนรู้ถึงบทบาทใหม่ในชีวิตของตนเอง เพราะคนพิการส่วนใหญ่ไม่เคยมีความรู้และไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับคนพิการมาก่อน การเรียนรู้ในระยะนี้จึงเริ่มต้นด้วยการเรียนรู้และทำความเข้าใจถึงลักษณะความพิการของตนเอง และวิธีการที่เหมาะสมในการดูแลสุขภาพร่างกายเมื่อเกิดการเจ็บป่วยหรือมีอาการเฉพาะสำหรับคนพิการ นอกจากนี้คนพิการยังมีการเรียนรู้ในการเผชิญหน้ากับความเป็นจริงด้วยการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และกล้าที่จะเปิดเผยกับสังคมภายนอกว่าตนเองเป็นคนพิการ ซึ่งในช่วงนี้คนพิการต้องการกำลังใจเป็นอย่างมากทั้งจากสมาชิกในครอบครัวและคนรอบข้าง เพราะปฏิบัติจากสังคมภายนอกที่มีต่อคนพิการนั้นมักเป็นไปในทิศทางลบ ทำให้คนพิการต้องการกำลังใจในการออกไปใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม

นอกจากนี้ยังพบว่า ในขณะที่คนพิการเรียนรู้ถึงการใช้ชีวิตอยู่บนความพิการของตนเองเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอยู่อย่างมีความสุขมากที่สุดนั้น คนพิการจะเห็นถึงความสามารถของตนเองที่สามารถทำกิจกรรมต่างๆ หรือทำกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง รวมถึงประกอบอาชีพเพื่อให้มีรายได้

เลี้ยงตนเองและครอบครัวด้วย ในช่วงนี้คนพิการจะพยายามดึงศักยภาพของตนเองออกมาให้สมาชิกในครอบครัวและสังคมได้รับรู้ เพื่อให้ทุกคนยอมรับในความรู้ความสามารถ และศักยภาพของคนพิการ ยอมรับว่าตนเองนั้นเป็นสมาชิกคนหนึ่งในครอบครัวและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เพราะสิ่งสำคัญที่สุดที่คนพิการต้องการก็คือ การได้รับการยอมรับจากคนในสังคมนั่นเอง

ระยะที่ 3 ระยะการยอมรับความพิการ: เมื่อคนพิการเกิดการเรียนรู้มากในระยะเวลาเรียนรู้ คนพิการจะมีประสบการณ์ในการใช้ชีวิตอยู่บนความพิการมากยิ่งขึ้น คนพิการจะมีวิธีการและความสามารถในการจัดการกับปัญหา หน้าที่ และภาระต่างๆ ได้ดีมากยิ่งขึ้น โดยวิธีการในการจัดการปัญหาต่างๆ นี้จะแตกต่างไปจากระยะการเรียนรู้และระยะการเรียนรู้ เพราะคนพิการได้มีประสบการณ์ในการปรับตัวตั้งแต่ 2 ระยะมาก่อนหน้านี้แล้ว ทำให้คนพิการสามารถทำใจยอมรับกับเหตุการณ์และสถานการณ์ต่างๆ รวมถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ และพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหานี้ด้วยความเต็มใจ ซึ่งระยะดังกล่าวนี้ถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญเป็นอย่างมากในกระบวนการในการปรับตัว

ในระยะการยอมรับของคนพิการนี้พบว่า เป็นระยะของการยอมรับ การปรับตัวและปรับใจให้ยอมรับกับสภาพของการเป็นคนพิการ คนพิการจะมีการสร้างความหวังให้กับตนเองเพื่อให้มีกำลังใจในการดูแลรักษาสุขภาพกายและสุขภาพใจด้วยการปรับเปลี่ยนวิถีคิด และปรับเปลี่ยนเป้าหมายในการดำเนินชีวิตเสียใหม่ เพื่อให้มีความชัดเจนในการดำเนินชีวิตมากขึ้น คนพิการบางรายอาศัยหลักกรรมคำสอนเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและปลอบยวาง เพื่อให้เกิดการยอมรับกับความพิการ ผู้วิจัยพบว่า คนพิการทุกรายบอกเป็นเสียงเดียวกันว่าตนเองมิใช่คนพิการแต่เป็นบุคคลปกติเหมือนคนทั่วไป เพียงแค่ไม่สะดวกในการทำกิจกรรมบางอย่างเท่านั้น เมื่อคนพิการเปลี่ยนมุมมองความคิดที่มีต่อตนเองและความพิการให้เป็นมุมมองมากขึ้น คนพิการจะรู้สึกสบายใจและปลอบยวางมากยิ่งขึ้น มีทัศนคติที่ดีทั้งต่อตนเองและความพิการมากกว่าใน 2 ระยะแรก ทำให้คนพิการมองโลกในแง่ดีขึ้น ซึ่งการมีทัศนคติทางบวกและ

มองโลกในแง่ดีเช่นนี้เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนพิการยอมรับต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาที่สรุปได้ว่า เมื่อคนพิการการรับรู้ถึงสภาพความพิการที่เกิดขึ้นกับตนเอง คนพิการจะรู้สึกวิตกกังวลกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง และกังวลกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมากับครอบครัว ซึ่งคนพิการแต่ละคนจะมีวิธีการในการเผชิญหน้ากับปัญหาและเหตุการณ์ต่างๆ ที่แตกต่างกันไป มีทั้งวิธีการควบคุมอารมณ์และความรู้สึกไม่让自己จมอยู่กับความผิดหวังและเสียใจตลอดเวลา รวมถึงต้องการความรักและกำลังใจจากครอบครัวและคนรอบข้าง คนพิการบางรายเกิดความเครียดในระยะเริ่มแรกหรือระยะการรับรู้เป็นอย่างมาก ทำให้ไม่สามารถฟื้นตัวเองให้คืนสู่สภาพปกติได้ ซึ่งภาวะความเครียดที่เกิดขึ้นนี้ทำให้คนพิการจำเป็นต้องมีปรับตัวเพื่อตอบสนองและเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างตนเองกับสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดสภาวะความเครียดที่เกิดขึ้น โดยกระบวนการที่มีความสำคัญในการยอมรับความพิการของคนพิการก็คือการเรียนรู้ เนื่องจากคนพิการต้องมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตใหม่ ปรับเปลี่ยนสถานภาพและบทบาทใหม่ และเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ในฐานะคนพิการ รวมถึงเรียนรู้ในการจัดการกับความรู้สึกกดดันต่างๆ และเรียนรู้วิธีการในการดำเนินชีวิตเพื่อตอบสนองต่อความกดดันที่เกิดขึ้น ระยะในการเรียนรู้นี้จึงเป็นระยะที่ดำเนินการโดยใช้ความพยายามและความตั้งใจของคนพิการในระดับจิตสำนึก และสิ่งสำคัญที่สุดนั่นคือการยอมรับความพิการของคนพิการ โดยคนพิการจะเกิดการยอมรับกับสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชีวิตเมื่อคนพิการเรียนรู้ในการดำรงชีวิตอยู่บนความพิการของตนเองได้แล้ว เมื่อคนพิการยอมรับความพิการของตนเองได้แล้ว คนพิการจะเกิดการปรับตัวในการดำรงชีวิตเพื่อใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในขั้นตอนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า มีสถาบันทางสังคม มูลนิธิและหน่วยงานต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับคนพิการทางการเคลื่อนไหวในเชิงนโยบาย รวมถึง

ทางภาครัฐและเอกชน ที่มีผลโดยตรงต่อการปรับตัวของคนพิการทางการเคลื่อนไหว ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่างๆ จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ โดยจำแนกตามสถาบันทางสังคมและหน่วยงานต่างๆ ดังนี้

1. สถาบันครอบครัว

สถาบันครอบครัวรวมถึงบุคคลใกล้ชิดกับคนพิการทางการเคลื่อนไหว ควรมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ ดูแลคนพิการทางการเคลื่อนไหวในการทำกิจวัตรประจำวันต่างๆ เยียวยาสภาพจิตใจของคนพิการทางการเคลื่อนไหว ด้วยการเอาใจใส่ มอบความรัก ความห่วงใย ให้ความสำคัญกับคนพิการเหมือนเช่นเคย รวมถึงให้ความรู้สึกว่าคนพิการยังคงเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวอยู่เสมอ ควรให้การยอมรับและไม่ดูถูกคนพิการ เพื่อให้คนพิการเกิดการยอมรับความพิการและปรับตัวใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขได้อย่างรวดเร็วขึ้น ทั้งนี้ครอบครัวควรส่งเสริมให้ผู้พิการรับรู้สมรรถนะในตนเองว่ามีความสามารถในการทำกิจกรรมต่างๆ และยังคงมีความสามารถในการทำประโยชน์ให้แก่สังคม ทั้งนี้จะช่วยให้ผู้พิการมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีและเหมาะสมเท่าที่ครอบครัวจะสามารถสนับสนุนได้

2. สถาบันฟื้นฟูศักยภาพคนพิการและมูลนิธิเพื่อคนพิการต่างๆ

ศูนย์ฟื้นฟูศักยภาพคนพิการและมูลนิธิเพื่อคนพิการต่างๆ นี้ ควรมีการประสานความร่วมมือกันระหว่างบุคลากรและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมให้คนพิการทางการเคลื่อนไหวได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเองทั้งทางด้านการศึกษาและการทำงานให้ครอบคลุมและทั่วถึง ทั้งในสังคมเมืองและในต่างจังหวัด โดยอาจเปิดโอกาสให้คนพิการทางการเคลื่อนไหวมีการศึกษาร่วมกับนักเรียนปกติ ซึ่งจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่เพียงใดนั้น ต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ ผู้บริหารของโรงเรียน และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ควรมีการกระจายความเจริญทางด้านสาธารณสุขให้ทั่วถึงทั้งในสังคมเมืองและชนบท โดยเฉพาะในต่างจังหวัดที่ยังห่างไกลความเจริญ เพื่อให้คนพิการทางการเคลื่อนไหวได้รับการรักษา

พยาบาลและการทำกายภาพบำบัดที่มีประสิทธิภาพสูงสุด รวมไปถึงควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาพยาบาลเบื้องต้น การทำกายภาพบำบัดที่ถูกวิธี และการรักษาสุขภาพอนามัยของคนพิการทางการเคลื่อนไหว เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องของชาวบ้านในการดูแลสมาชิกในครอบครัวผู้เป็นคนพิการทางการเคลื่อนไหว

3. รัฐบาล

รัฐบาลควรออกนโยบายในการส่งเสริมคนพิการทางการเคลื่อนไหวได้มีโอกาสในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ รวมถึงควรได้รับการส่งเสริมเรื่องการศึกษาและอาชีพให้แก่คนพิการทางการเคลื่อนไหวให้มากขึ้นกว่าปัจจุบันที่มีอยู่ เพื่อให้คนพิการทางการเคลื่อนไหวได้พึ่งพาตนได้อย่างแท้จริง ด้วยการมีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว นอกจากนี้รัฐบาลควรส่งเสริมและเพิ่มทางเลือกในการประกอบอาชีพให้แก่คนพิการทางการเคลื่อนไหวให้มากขึ้น รัฐบาลควรเร่งหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับคนพิการทางการเคลื่อนไหว ให้มีการทำงานในเชิงรุกมากยิ่งขึ้นเพื่อให้คนพิการมีโอกาสในการทำงานมากขึ้น เช่น หน่วยงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่มีหน้าที่รับขึ้นทะเบียนผู้พิการ ควรให้การช่วยเหลือด้านเงินทุนในการประกอบอาชีพและการสร้างรายได้ให้แก่ผู้พิการ หน่วยงานเอกชนที่มีส่วนร่วมในการดูแลผู้พิการที่ชัดเจน ได้แก่ ชมรมคนพิการ สมาคมคนตาบอด ให้การดูแลผู้พิการที่ขาดโอกาสทางสังคม สำหรับเรื่องงบประมาณ รัฐบาลควรออกกฎเกณฑ์เป็นนโยบายด้านเงินทุนในการประกอบอาชีพให้แก่คนพิการ เพื่อให้คนพิการได้มีโอกาสกู้ยืมเงินเพื่อใช้เป็นทุนในการประกอบอาชีพหรือลงทุนทำธุรกิจส่วนตัวของตนเองได้ ประกอบกับให้การสนับสนุนทางด้านงานเงินเป็นสวัสดิการให้แก่คนพิการทางการเคลื่อนไหว และครอบครัวของคนพิการทางการเคลื่อนไหวในส่วนที่นอกเหนือจากสวัสดิการคนพิการจำนวน 500 บาท เพื่อเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายของคนพิการทางการเคลื่อนไหวได้ส่วนหนึ่ง

รายการอ้างอิง

- คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ. แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
แห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการ
พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555.
- พัชรี (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2554.
- มาริสสา (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2554.
- เมธี (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 22 มิถุนายน 2554.
- รัตนา บุญมัธยะ. "พิถีเมเนากับตัวตนคนกะฉิ่น". ใน *อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และ
ความเป็นชายขอบ*. ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์
มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2546.
- วิชุดา (นามสมมติ). สัมภาษณ์, 15 พฤษภาคม 2554.
- สุกัญญา ศรีปรัชญาอนันต์ และคณะ. *คู่มือปฏิบัติงานด้านเวชกรรมฟื้นฟู เล่ม 1
แนวทางปฏิบัติต่อบุคคลที่มีความผิดปกติหรือความพิการ*. กรุงเทพมหานคร:
ศูนย์สิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสภาพทางการแพทย์แห่งชาติ, 2546.
- สุภางค์ จันทร์วานิช. *ทฤษฎีสังคมวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2552.